

2020-11-13

Fi2020/03725/S1
Finansdepartementet

Riskskatt för vissa kreditinstitut

Sammanfattning

Finansförbundet har getts möjlighet att inkomma med ett remissvar på regeringens förslag om en riskskatt för vissa kreditinstitut. Finansförbundet avstyrker förslaget. En riskskatt riskerar att drabba sysselsättningen i finansbranschen på ett mycket allvarligt sätt. Vidare anser Finansförbundet att en riskskatt kan skada den finansiella stabiliteten och snedvrider konkurrensen inom den finansiella sektorn, både ur ett nationellt och internationellt perspektiv. Slutligen anser Finansförbundet att de motiveringar som ges till att införa skatten bygger på ett antal felaktiga antaganden och att utredningen inte på ett tillfredsställande sätt lyckats redovisa hur man kommit fram till sina slutsatser om vilka effekter som en riskskatt skulle få för finansbranschen och för samhällsekonomin.

Bakgrund

Regeringen har lagt ett förslag om en så kallad riskskatt riktad mot ett antal banker och andra finansiella institutioner. Företag med skulder på över 150 miljarder ska betala en riskskatt. Sammantaget beräknas skatteuttaget av dessa företag uppgå till cirka 6 miljarder 2022 och därefter cirka 7 miljarder. Skatteuttaget kommer inte att fonderas eller på något annat sätt reserveras för eventuella framtida finansiella problem. Syftet med skatten sägs vara att banker och andra finansiella företag har en skyldighet att betala en extra skatt för eventuella indirekta kostnader som kan uppstå vid en eventuell finansiell krissituation. Exempel på en sådan indirekt kostnad kan vara fallande BNP och/eller minskad sysselsättning.

Sysselsättningseffekter

I promemorians konsekvensanalys står följande att läsa: *"En samlad bedömning är att förslaget har försumbara effekter på den ekonomiska tillväxten och den varaktiga sysselsättningen i ekonomin som helhet"*. Finansförbundet delar inte den analysen och av promemorian får man inte många ledtrådar till hur man från regeringens sida kommit fram till den slutsatsen. Det presenteras inte några beräkningar, utan endast mer generella hänvisningar till tidigare forskning på området. Det hade varit önskvärt om promemorian innehållit en lite mer detaljerad beräkning på vilka sysselsättningseffekter (inom branschen och på arbetsmarknaden som helhet) som ett ökat skattetryck på den finansiella sektorn ger. Bankföreningen har gjort en sådan beräkning och kommit fram till att riskskattens kostnader motsvarar lönekostnaden för 5 268 arbetstillfällen år 2022 och 6 322 arbetstillfällen 2023 och framåt.

Utredaren skriver att skattekostnaden på sikt sannolikt kommer att övervältras på lönekostnaden och på priserna. Men man skriver också på ett tidigare ställe i promemorian

att konkurrensen i finansbranschen har ökat och det finns ett antal mindre aktörer (som inte kommer att belastas av riskskatten) som kan göra det svårare för bankerna att kompensera sig genom höjda priser på finansiella tjänster. Detta leder naturligt till slutsatsen att merparten av den ökade kostnaden kommer att övervältras på företagens lönekostnader. Utredaren beskriver att ett sådant scenario i så fall kommer att ske genom en långsammare framtida reallöneutveckling. Finansförbundet anser att det är ett felaktigt och direkt missledande påstående. Den årliga löneökningstakten inom de banker och institut som träffas av skatten ligger långt under den ökade skattekostnaden som riskskatten innebär. Då kvarstår bara uppsägningar. Om de berörda bankerna och finansinstituten skulle välja att möta hela den ökade kostnaden med uppsägningar så motsvarar 6 miljarder som tidigare nämnts lönekostnaden för cirka 6 000 årsarbetskrafter i finansbranschen. Grovt räknat motsvarar det 7 procent av alla finansanställda. Även om endast 50 procent av den ökade kostnaden tas på lönekostnaden motsvarar det drygt 3 000 arbetstillfällen. Det anser Finansförbundet inte kan kallas för en försumbar effekt utan det är en mycket negativ konsekvens av riskskatten.

Konkurrens

Riskskatten, så som den är tänkt att utformas, kommer också leda till en snedvridning av konkurrensen, enligt Finansförbundets bedömning. Både inom den svenska finansbranschen, men också på den internationella marknaden.

Utöver de stora banker som träffas av riskskatten finns det ett stort antal andra aktörer som konkurrerar på den svenska finansiella marknaden. Några är att betrakta som fullsortimentsaktörer (exempelvis sparbankerna) och sedan finns det antal nischaktörer som erbjuder aktie- och fondhandel, bolån eller annan finansiering. Viktigt att betona är att de små aktörerna har en betydligt snabbare tillväxttakt än storbankerna och därmed reella konkurrenter. Inom till exempel bolånemarknaden har dessa aktörers marknadsandelar ökat från cirka 3 procent till 23 procent de senaste tio åren. Införandet av en riskskatt som ger kraftigt ökade kostnader för ett fåtal aktörer innebär ett kraftigt missgynnande av de skatteskyldiga företagen och en tydlig snedvridning av konkurrensen på bankmarknaden.

Även svenska bankers konkurrensförmåga mot utländska banker försämras genom en riskskatt. Utländska banker som erbjuder krediter till den svenska marknaden kommer inte bli skatteskyldiga och kan därmed erbjuda lägre priser på sina finansiella tjänster än de banker som betalar riskskatt. Men svenska banker får med riskskatten även en konkurrensnackdel på de internationella marknader där man försöker ta marknadsandelar från inhemska konkurrenter. Svenska Bankföreningen har inhämtat uppgifter från de tre stora svenska bankerna (som berörs av riskskatten) som visar att cirka 15 – 20 procent av dessa bankers totala utlåning sker i stark konkurrens med utländska banker. Det visar att konkurrensproblematiken inte kan betraktas som ringa och att svenska banker med detta förslag ges en reell konkurrensnackdel i förhållande till sina internationella konkurrenter.

Finansiell stabilitet

Det skattemässiga gynnandet av mindre aktörer och andra finansiärer kan också i förlängningen leda till en minskad finansiell stabilitet, tvärtemot själva grundsyftet med riskskatten. Riskskatten kommer sannolikt delvis leda till högre utlåningsräntor. Högre räntor kan i sin tur driva företag och andra låntagare att låna pengar från andra finansiärer än svenska etablerade banker. De tidigare nämnda företagen står inte alltid under

Finansinspektionens övervakning, vilket ökar risken för en mer okontrollerad utlåning som i sin tur ökar riskerna i det finansiella systemet. Det finns här all anledning att lyfta fram att det var just så kallade "skuggbanker" och deras alltför vidlyftiga utlåning som bidrog starkt till den förödande finanskrisen 2008. Sedan dess har både USA och EU lärt sig betydelsen av stabila banker och en kontrollerad utlåning. Det förefaller mycket märkligt om man i Sverige ska införa en beskattning vars effekter verkar i rakt motsatt riktning till dessa lärdomar.

Finansförbundet konstaterar också att det i promemorian framkommer att riskskatten sannolikt kommer att leda till högre bostadsräntor. I promemorian står det också att läsa att effekterna av höjda räntor är osäkra. Höjda räntor kan leda till sänkta bostadspriser och dämpad konsumtion av övriga varor. Detta är ytterligare ett exempel på att regeringen genom införandet av en riskskatt i själva verket förstärker de risktendenser i ekonomin som man säger sig vilja motverka.

Legitimitet

Regeringens grundläggande motiv till ett införande av en riskskatt är att finansiella kriser är kostsamma för samhället. Man använder finanskrisen i början på 1990-talet och finanskrisen 2008 som illustrerande exempel för att beskriva de samhällsekonomiska kostnader, både direkta och indirekta som en finanskris kan medföra.

Men för svensk del finns det stora och direkt avgörande skillnader mellan dessa två nämnda kriser. I korthet lärde sig Sverige och det svenska bankväsendet en viktig läxa efter finanskrisen i början på 1990-talet och stärkte de svenska bankernas säkerhet betydligt efter den krisen. Detta arbete ledde till att finanskrisen 2008 drabbade Sverige och svenska banker betydligt mindre än stora delar av övriga världen. Svenska banker hade betydligt bättre kapacitet att möta krisen än vad amerikanska och europeiska banker hade. Den svenska statens stöd till den svenska banksektorn var också betydligt mindre omfattande än vad som gavs i många andra länder i Europa. Sveriges BNP föll inte heller lika mycket under finanskrisen 2008 som i USA och i övriga Europa. Och redan året därpå hade såväl BNP som sysselsättningen stigit i Sverige igen. Allt detta bör rimligen ses som ett kvitto på att de åtgärder som vidtogs efter finanskrisen 1990 för att stärka den finansiella stabiliteten i Sverige fungerat väl.

Men regeringen verkar bortse från dessa åtgärder. I stället hänvisar man till de kostnader som uppstod i Sverige vid den finansiella krisen under början 1990-talet och använder dessa som argument till varför det krävs en riskskatt. Den argumentationen känns något konstruerad och ologisk. Finansförbundet anser därför att regeringen i sin argumentation inte lyckats bevisa varför det behövs en riskskatt. Svenska banker var inte orsak till den senaste globala finanskrisen och är även idag bättre kapitaliserade än många av sina europeiska och amerikanska konkurrenter och bland de högst rankade bankerna när EU gör sina så kallade stresstester av bankernas förmåga att hantera finansiella kriser. Svenska banker är också i flera avseenden betydligt hårdare reglerade än sina europeiska motsvarigheter. Därför är det ologiskt att svenska banker till skillnad från sina europeiska konkurrenter ska betala en extra skatt för att dämpa de indirekta kostnaderna för eventuella framtida finansiella kriser.

Att den finansiella sektorn i förtid ska beskattas för eventuella indirekta kostnader i framtiden är, enligt Finansförbundet, en ny och oprövad princip som leder till flera följdfrågor. Hur beräknas de indirekta skador som en bransch åsamkar samhället? Går det

verkligen att härleda alla indirekta kostnader som uppstår vid en finansiell kris till just finansbranschen? Vilket ansvar har låntagarna? Vilken myndighet gör denna bedömning? När är det rimligt att en bransch även betalar för de indirekta skador som deras verksamhet medför? Finns det andra branscher som också kan bli ”skadeståndsskyldiga” vid en ekonomisk kris? I utredningen redovisas inte några tillfredsställande svar på dessa frågor och Finansförbundet anser därför inte att en sådan beskattningsprincip kan anses som legitim.

Vidare vill Finansförbundet kraftigt ifrågasätta påståendet att en införd riskskatt skulle förstärka den finansiella stabiliteten. Sveriges finansminister och andra regeringsföreträdare har i olika publika sammanhang meddelat att skatteintäkterna från riskskatten ska användas för att finansiera en ökad satsning på försvaret. Finansförbundet har inga synpunkter på hur stora försvarsanslagen ska vara. Men förbundet konstaterar att dessa uttalanden om något bevisar att införandet av en riskskatt inte på något sätt kommer att bidra till en ökad finansiell stabilitet och att regeringen med dessa uttalanden självt undergrävt skattens legitima syfte.

Finansförbundet vill också passa på att lyfta fram finansbranschens betydelse för vår gemensamma välfärd. Finansbranschen är den bransch som betalar mest i bolagsskatt av alla branscher. Det är beklagligt att detta faktum inte uppmärksammas mer. Det är också förvånande att man från regeringens sida med ena handen straffbeskattar finansbranschens företag samtidigt som man med andra handen subventionerar stora multinationella företag som är skrivna i skatteparadis och endast betalar marginella summor i skatt i Sverige.

Finansförbundet anser att skattesystemet legitimitet bygger på att skatter inte införs på en viss sektor, vara eller tjänst för ett syfte som är oklart uttryckt. Det samlade uttaget av skatter vara logiskt och förutsägbart utformat. Ett skattesystem ska inte heller straffbeskatta enskilda branscher enbart för att de är lönsamma. Ett sådant system är direkt skadligt för skattemoralen. Skattesystemet måste vara lika för alla – det är en mycket viktig och grundläggande princip.

Finansförbundet anser att den föreslagna riskskatten på flera punkter bryter mot dessa principer och avstyrker därför förslaget i dess helhet.

Ulrika Boëthius

Ordförande, Finansförbundet

Björn Lundell

Föredragande